

Elhunyt Ruszt József

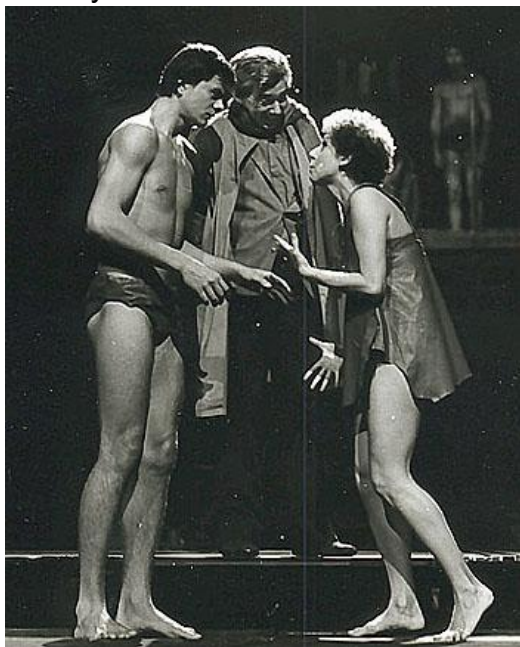
A 68 éves, Jászai Mari- és Kossuth-díjas rendezőt hosszan tartó, súlyos betegség után érte a halál.

Ruszt Józsefet saját halottjának tekinti a Hevesi Sándor Színház, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Zala megye és Zalaegerszeg Megyei Jogú Város önkormányzata, a Magyar Színházi Társaság, a Kecskeméti Katona József Színház, a Szegedi Nemzeti Színház és a Budapesti Kamaraszínház.

Ruszt József temetésének időpontja

Augusztus 3-án 15 órakor, kívánságának megfelelően Zalaegerszegen vesznek végső búcsút Ruszt József érdemes és kiváló művésztől, Jászai Mari- és Kossuth-díjas rendezőtől.

A zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház örökös tagjának a teátrum előcsarnokában felállított ravatalánál szerdán 13 órától róhatják le kegyeletüket tisztelői, és ugyanitt 15 órakor kerül sor a búcsúztató szertartásra. A színháztól induló gyászmenettel kísérik végső nyughelyére, a Göcseji úti temető díszsírhelyére a kiváló művészt.

Az ember tragédiája (1983): Szalma Tamás - Gábor Miklós - Fekete Gizi

Ruszt József pályájának legfontosabb állomásának; az Egyetemi Színpadot, a Kecskeméti Katona József Színházat – ahol Gábor Miklóssal dolgozott harmonikusan, és akivel Az ember tragédiája Luciferként megnyitotta -, az általa létrehozott zalaegerszegi állandó társulatú színházat. A színháznyitó előadást tavaly októberben még egyszer megrendezte.

Jordán Tamás hívásának – hogy a Nemzeti Színházban rendezzen – már soha nem tud eleget tenni.

Az ember tragédiája (2004): Szalma Tamás - Kamarás Iván - Fekete Gizi

Gábor Miklóshoz írt levelével búcsúzunk

Kecskemét, 1976. július 12.

Drága Miklós!

Hosszan töprengtem beszélgetésünk után, no meg azóta is, sőt úgy hiszem, ez a töprengés nem csupán egy helyzeté, hanem a Helyzeté, mely meglehetősen bonyolult. Sok-sok gátlás van bennem, melyek néha-néha bénítanak, s ezen nem tudok változtatni, ez már természetem.

Így vagyok hibáimmal is, melyek természetemből adódnak, s nem tudván változtatni rajtuk, el kell, várjam barátaimtól, hogy esetenként szétválasszák magatartásom egészétől alkalmankénti viselkedésem. Én ugyanezt igyekszem tenni az én barátaimmal. Meditációm e természetes és szükséges kölcsönösség talaján igyekszik logikus és tárgyyszerű maradni.

Úgy érzem, hogy az utóbbi hónapok eseményeit, folyamatát ma már madártávlatból nézed, csak így lehetséges a leveled végén leszűrt konklúzió, miszerint ez az elmúlt év engem a politizálás felé sodort, tehát a karrier, az elhelyezkedés útjára. Hogy ez mennyire mély lehet vagy lehetett benned, mutatja az a korábbi passzus is, miszerint Te nem egy „mozgalomhoz” szegődtél. Mintha én – legalábbis – „mozgalmi” eredménynek tekinteném a Schiller sikerét, és nem annak, aminek Te magad is!? Megtéveszt, vagy megtévesztett az **E.-darab** is, mely pillanatnyilag teljesen mindegy, hogy ilyen vagy olyan, de Te úgy véled, mert kereszt van benne, hát biztosan kisütök belőle valamit, ismét valami fegyvertényt produkálok belőle. Szó mi szó, hogy engem a kereszt valóban mindig megmozgat. A Németh László díszlete nem más, mint egy óriási kereszt, s nemcsak azért, mert ahányszor én keresztet használtam, az midig a darab lényegéből az ügy magvából nagyítódott ki bennem, s mert magad is tudod, hogy valamiféle térben, aztán vagy díszletben, vagy dekorációban kell megjelennie egy darabnak, számomra nagyon fontos, hogy egyszerre legyen tér és legyen a térben ott tárgyyszerűen az a valami, ami ugyanúgy valóságos és jelképes egyszerre, mint ahogyan a színész is első pillanatától az utolsóig az. Mindezt azért részletezem ily gyermekesen, mert valóban nem szeretném, ha a

részletek benned másféle egésszé állnának össze, mint bennem. Ha az egészben köztünk nézetkülönbség lenne, az valami módon kiderült volna, tehát a részletek okozták, hogy másképpen ítélsz meg, mint amilyenek én magam magamat.

Az unikum! Hát tudod, ez a nehezebb kérdés! Ha tetszik: ez kicsit fáj is, ezt érdeemtelennek tartom. Ha csupán abba gondolnál bele, amit magad is tudsz felőlem, akkor erről nem tennél említést, hanem rám szólnál akkor, amikor szükséges. Erről ennyit és csak ennyit, mert rosszulesett.

A helyzet nehéz, és vidéken a helyzet még nehezebb. Én is gondolkodtam sokat azon, hogy itt hagyom az egészet, és csinálok valami mást. Helyemen maradtam, dolgoztam – nem panaszképpen mondom: erőmön fölül, ha nehezen is, de álltam a sarat, s ez egészen más szituáció, mint amilyenek kívülről látszik. Nekem muszáj dialógusban lenni azokkal, akikkel magam sem szeretek, de ezt a dialógust vagy rám kényszerítik, vagy magam kényszerülök rá. Nem tudom, miben követtem el hibát, miben kezdtem politikus, helyezkedő vagy karrierépítő lenni?! Ki sem mozdulok Kecskemétről. Itt aztán nagy karriert lehet csinálni.

Már az igazgató kérdésében is volt benned félreértés, ha tetszik szkepszis, ha tetszik rosszhiszeműség velem szemben! Miért? Mit csináltam? Vesd csak fel magadban az alapkérdéseket! Tudtunk volna tovább dolgozni akkori igazgatónkkal? Mit kellett volna csinálnom ebben a helyzetben?

A színházbelső stabilitása meglehetősen ingatag. Ha nem én döntök felelős kérdésekben, ki dönt? S ha hagyom, hogy bárhogy döntsön bárki, hogyan képzeld a színház stabilizálódását? El tudod képzelni, milyen körülmények között csináltam a Don-t? Vagy nem kellett volna a Don-t csinálni? Csináltam volna helyette silányabbat, bármit, mint amit Te magad is olvastál most, az **E.-t**? – A Don valóban az álmom volt. S talán segíthetett is volna benne, ha nem másképp döntenék, s ha később betegséged ebben meg nem akadályoz. Eddig még mindig színházat csináltam, őszintén, teljes odaadással, teljes erőmmel és képességeim lehetséges koncentrációjával. Éppen inspirációra tértem le a megszokott útról a Bereniké-vel, s fölismerve, hogy mi mindenről fogalmam sincs, folytattam a kitérőt vagy letérőt, nagyon határozott célkitűzéssel; Bereniké, Bakkhásnők, Csendes Don – egy év alatt, s milyen év alatt és milyen helyzetben?! Hidd el, magam is utálom, hogy magyarázkodnom kell, de mert tényleg kénytelen vagyok a részletekről beszélni, kénytelen vagyok konkrét és következetes maradni.

Egy vidéki színház szerkezete – mint amilyen a miénk is – nem tűri meg sokáig saját testén, mint valami kinövést, a művészetet. Már a kinövésben is súlyos feszültségek vannak, melyeket mind meg kell oldani valahogy. Hogyan?

Más! Én nem a diadalt vállaltam veled, a munkát vállaltam, a magam szembesítését a te tudásoddal, a magam elnevezéseinek kontrollját a tieiddel. Ha máshol nem, akkor talán a Bereniké-ben ezt becsülettel bizonyítottam: neked magaddal, és neked másokkal.

A politikáról még csak annyit! A görög világrendben ott volt a tiszta végzett, és ott voltak az istenek, és ott volt a mítoszokká tisztult múlt. A középkortól ott volt az istenhit, és ott volt ugyanannak meggyalázása. A mai kor minden mozgalmát azt várja az embertől, összes tételével, ideológiájával, hogy ugyanúgy tekintse

magára nézve kötelezőnek, mint annak idején Isten törvényeit, higgyen az egészben, és féljen tőle! Az Istenben lehet hinni és félni tőle! A szocializmusban lehet hinni, de félni tőle?! No, most lehet azt mondani, hogy a Kott egy hülye volt!, az egész „hatalom” és „nagy mechanizmus” mániájával. De mondj helyette jobbat! Vagy ne mondjunk semmit, csak dolgozzunk!?! Miért? Gondolod, hogy a részletek értelmesebbek az egésznél? Gondolod, hogy ha az egésznek nincs értelme, nincs célja önmagán kívül, akkor ezt a furcsaságot lehet élni valami fantazmagória nélkül, valami megfogalmazás nélkül, valami nélkül, amit a dolgokon kívül tud az ember helyezni, ha kell, csak addig, amíg a dolgok szörfüggvényeit e pont segítségével beméri?!

Csodálatosan sok rossz darab van. Az **E.** valóban rossz „világ”, jól, ügyesen megírt színdarab. A Vekerdy – hogy példát idézzem -: csodálatos világ, de rossz darab; a dolgokban van a rendje, ezt érzem, de ezt a rendet nem tudom magamban összerakni. Márpedig a dolgok rendjének fel kell vennie a mi világunk ábrázatát, mert egyébként nincs színház.

Én elhatároztam, hogy jövőre nem fogok rendezni. Valóban azzal foglalkozom, hogy „rendet” csináljak, struktúrát szabok a dolgok működésének szabad mechanizmusához. És tudod mi a rend? Nem engedik. Ezt a rendet nem engedik. Meg kell, csináljam a nyitó darabot, mert nincs, aki megcsinálja ennyi idő alatt; Vámos nem ér rá, Sík nem ér rá, Csizsár nem ér rá, Szurdyt egymás után kettővel lehetetlen leterhelni. Tovább nem keresgélhetek, mert 20-án le kell, adjam a terveket, mert nem lesz díszlet, jelmez. Hát ez a rend. Az **E.-n** ügyis dolgozni kell, s mert most már hátralévő időm a nyárból a Stuart miatt nem szabad, majd valamikor októberben tudok **E.-vel** dolgozni. Így **E.** sem lesz az idén. Annyit elértem, hogy januárban megcsináljuk a Gergelyt, úgy, mint tavaly a Téli regé-t, hogy ne kelljen tájolni. Így egyeztethető a következő prózával.

A világ lehet, hogy konszolidált és eldöntött. Én dühödtem és fáradt, elkeseredtem és nagyon szegény vagyok. S ez így együtt – végül is egész életem bizonyosság rá – mind arra jó megint, hogy tehetséges legyek, egészen addig, amíg akarom, illetve, amíg bírom akarni.

Aps! Valóban nem árult el senki, ezt én pontosan tudom, mint ahogyan én sem árultam el senkit.

Az **E.-elemzésed** egyébként kitűnő. Valóban arról van szó, hogy Jézus nincs jelen! Lényegében erről akar szólni ez a darab, csak nem mer, a kiszólások pedig csak apróságok, melyek szellemesek, majdnem bátrak, amennyit egy szuverén tehetség – úgy gondolván – megengedhet magának, meg nekünk.

Ölel

Jóska

(a szövegben az emlegetett: E. Eörsi István a szerk.)

(Gábor Miklós: Kos a Mérlegen, Szépirodalmi Könyvkiadó 1990. 294.old.)

Pro Arte Hungarica-díj átadás (2005.) Kolti Helga - Ruszt József - Jordán Tamás

Ruszt József

Született: Isaszeg, 1937. július 4.

Színház- és Filmművészeti Főiskola 1957-62.

1962-73: Debrecenben dolgozik, közben az Egyetemi Színpad tagja,

1973-78: Kecskeméten főrendező,

1978-79: részt vesz a Gyurkó-féle népszínházi kísérletben,

1980-82: Szegeden művészeti tanácsadó.

Létrehozója a zalaegerszegi állandó társulatnak megbízott igazgató: 1982-1984,

művészeti vezető: 1982-1984, igazgató-főrendező: 1984-1987, művészeti

tanácsadó: 1987-1988, örökös tag: 1997-től.

1987-88: a Nemzeti Színház rendezője,

1988-89: a szegedi Nemzeti Színház társulatának újjászervezésében vesz részt,

1989: Szegeden megalapítja a Független Színpadot, amit 1990-ben Budapestre telepít,

1994-től 1998-ig a Budapesti Kamaraszínház tagja, 1995-98: művészeti vezetője.

Díjai:

Jászai Mari-díj (1975),

Érdemes Művész (1977),

Kiváló Művész (1985),

Zala Megyei Alkotói Díj (1988),

Magyar Művészetért Díj (1989),

Kossuth-díj (1993).

Pro Arte Hungarica-díj. (2005. a Nemzeti Színházban)

[Kadelka László]

2005-08-01 10:02:00